

МЕТОДИЧНА ПЛАТФОРМА: ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ, ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ

УДК 373. 5. 016: 070. 1

ORCID ID 0000-0001-8643-0105

ШУЛЯР Василь Іванович,
*директор Миколаївського обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти,
доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри теорії
і методики мовно-літературної
та художньо-естетичної освіти
м. Миколаїв, Україна*

ЦИФРОВИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ЦІННІСТЬ НООСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ МАЙБУТНЬОГО

Анотація. У статті автором окреслено стратегії формування ноосвітнього ландшафту нової української школи як феномену. Зроблено акцент на створенні науково-методичного середовища в Миколаївському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти. Запропоновано змістове наповнення „стратегії Культури перемоги”, стратегії реалізації Концепції нової української школи та місія МОІППО.

Ключові слова: освітній ландшафт, стратегії, ноосвітній ландшафт, диверсифікація, стратегія Культури перемоги, місія Інституту, науково-методичне середовище.

Постановка проблеми. Для побудови Нової української школи, школи ХХІ століття важливо орієнтуватися на продуктивні й перспективні ідеї й тенденції, які демонструють світове співтовариство, розвиток економіки й науки. Нові виклики сучасного світу: технологічні, соціальні, економічні та інші, визначені під час Давоських конференцій, вимагають урахування цих змін. Тому побудова освітнього середовища в закладах освіти має розроблятися і вибудовуватися відповідно до запитів ринку праці та трендів Четвертої промислової революції.

Виклад основного матеріалу. Усесвітній економічний форум у Давосі 2016 року у звіті подав результати дослідження щодо затребуваних компетен-

цій у 2020 році. Їх визначили 35, із яких ТОП-10 проранжировано в такий спосіб у зіставленні із ключовими компетентностями Нової української школи:

Таблиця 1.1

Економічний форум, Давос, 2016	Нова українська школа
1. Розв'язання комплексних задач. 2. Критичне мислення. 3. Творчі здібності. 4. Управління людьми. 5. Взаємодія з іншими. 6. Емоційний інтелект. 7. Здатність розмірковувати і приймати рішення. 8. Сервісна орієнтація. 9. Навички ведення переговорів. 10. Когнітивна гнучкість	1. Спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами. 2. Спілкування іноземними мовами. 3. Математична грамотність. 4. Компетентності в природничих науках і технологіях. 5. Інформаційно-цифрова компетентність. 6. Уміння навчатися впродовж життя. 7. Соціальні та громадянські компетентності. 8. Підприємливість. 9. Загальнокультурна грамотність. 10. Екологічна грамотність і здорове життя

Запропонована вище таблиця засвідчує, що світове співтовариство орієнтує освітян на формування у школярів „м'яких” навичок. Нова українська школа ще орієнтує вітчизняних педагогів на формування у школярів предметних („жорстких”) навичок або – компетентностей. Такі підходи, на наш погляд, є дискусійними. Надання переваги тій чи іншій стратегії не завжди є виправданим. Маємо знайти гармонію, щоб синергія навичок/компетентностей могла забезпечити досягнення планованого гарантованого особистісно й соціально значущого кінцевого результату.

Для школи майбутнього та її випускника означені у 2016 році як „компетенції – 2020” нині нас не можуть влаштувати. Важливо всім суб'єктам освіти спрацювати „на випередження”. Побудувати реальну модель підвищення кваліфікації Вчителя, який буде здатним підготувати/випустити випускника Української школи майбутнього – 2030. Український інститут майбутнього зорієнтує нас на реалізацію п'яти основних освітніх цілей:

- **економічна** (під час навчання спробувати себе в різних робочих середовищах);

- **культурна** (зрозуміти та скласти свою думку про себе і про власну культуру);

- **соціальна** (стати активним громадянином, ефективно взаємодіяти з оточенням і брати на себе відповідальність);

- *особистісна* (узаємодіяти не тільки з навколишнім, а й зі своїм внутрішнім світом, розвивати творчість і власні таланти);

- *технологічна* (розуміти й використовувати сучасні технології) [4].

Об'єднувальним для досягнення цих цілей у Школі майбутнього – 2030 або Українській школі нового покоління є побудова освітнього ландшафту як „відкритої самоорганізованої системи, що виконує роль каталізатора творчого потенціалу людини” [4, с. 12].

Ноопідхід (за В. Вернадським) розуміємо як мудру, розумну співпрацю, організацію діяльності закладу таким чином, щоб кожний суб'єкт освіти відчував себе комфортно, і, не заважаючи один одному і закладу, міг розвиватися, співіснувати з іншими незалежно від своїх поглядів, уподобань, досвіду, віку, статусу, мети і завдань. Ноостратегія допоможе кожному знайти самого себе, віднайти для себе сутнісне й необхідне, щоб розвиватися впродовж життя.

Освітньо-культурологічний ноопростір розглядаємо як форму освітньої діяльності зацікавлених суб'єктів/об'єктів, які в процесі мудрої співпраці/ взаємодії змінюють один одного і зміст освіти, методи взаємодії з освітнім середовищем, ефективно впливаючи один на одного через надання та споживання якісної послуги. Специфіка визначеного диктує зміну функцій закладів освіти взагалі та бібліотечних зокрема від накопичення і формування фонду інформаційних ресурсів, збереження, оброблення, інформування до ноорганізації іміджево-маркетингової, підтримувально-компенсувальної діяльності всіх учасників освітньо-культурологічного процесу для становлення Людини-Культури. Для реалізації означеного маємо визначити сучасну стратегію та вибудувати стратегію, які сприяли б створенню моделі ноосвітнього закладу. Такою стратегією може бути ноосферно-екологічна, яка забезпечить появу мудрих осіб, які здатні жити і діяти в гармонії з біосферою.

Якими ж навичками та компетенціями має озброїти себе кожен, щоб стати професіоналом майбутнього? Їх набір диктує ринок праці. Економічні тенденції впливають на спеціалізацію освіти. Розвиток інноваційних технологій є активним чинником розвитку ринку праці і зумовлює необхідні для цього навички. Які саме навички в контексті світових тенденцій будуть затребувані? ЮНЕСКО й Європейська Комісія встановили мінімальний рівень функціональної грамотності (functional literacy) громадян. Маємо систему міжпрофесійних навичок, або „м'яких/гнучких навичок” (soft skills), та вузькоспеціальних навичок, або „твердих/жорстких” (hard skills).

Міжпрофесійні/універсальні/м'які/гнучкі навички (soft skills) забезпечують здатність у перспективі суб'єктів освіти як фахівців бути гнучкими й адаптуватися до нових умов, оперативно змінювати сферу діяльності, реагуючи на ринок праці. А також виявляти високий рівень креативності та виконувати нестандартні завдання роботодавця. Професійні/вузькоспеціальні/тверді/жорсткі навички (hard skills) необхідні для виконання стандартних завдань у типових умовах, сприяють умінню бути вправним виконавцем у межах вузького спрямування, допомагають діяти в межах конкретного виду діяльності чи спеціальності.

Співвідношення важливості навичок soft skills та hard skills для роботодавців за результатами досліджень становить 61 % і 39 % [3].

У звіті про майбутнє професій давоський економічний форум визначив за-требувані ТОП-10 навичок 2015 і 2016, 2020 і 2030 років. В узагальненому фор-маті подаємо їх за виданням [2, с. 13–17].

ТОП-10 навичок 2015	ТОП-10 навичок 2020	ТОП-10 навичок 2016	ТОП-10 навичок 2030
Комплексне розв'язування проблем	Комплексне розв'язування проблем	Комунікабельність	Емоційний інтелект
Взаємодія з людьми	Критичне мислення	Уміння працювати в команді	Уміння працювати в команді
Уміння керувати людьми	Творчі здібності	Рішення комплексних проблем	Вирішення комплексних проблем
Критичне мислення	Уміння керувати людьми	Аналітичне мислення	Здатність швидко навчатися
Уміння вести переговори	Взаємодія з людьми	Здатність швидко навчатися	Адаптивність/гнучкість
Контроль якості	Емоційний інтелект	Адаптивність/гнучкість	Аналітичне мислення
Орієнтація на клієнтів	Уміння формувати власну думку та приймати рішення	Ініціативність	Критичне мислення
Уміння формувати власну думку та приймати рішення	Орієнтація на клієнтів	Грамотна усна та письмова мова	Управління проектами
Уміння слухати та запитувати	Уміння вести переговори	Емоційний інтелект	Стратегічне мислення
Креативність	Гнучкість розуму	Відповідальність	Ініціативність/управління змінами

Рис. 1. Топ-10 навичок 2015, Топ-10 навичок 2020, Топ-10 навичок 2016, Топ-10 навичок 2030

Після Давоських зустрічей стало зрозуміло, що пов'язані з мисленням „компетенції майбутнього” є когнітивними. Кожному суб'єктові важливо розуміти специфіку мислення, озброїти себе здатністю застосовувати на практиці особливі навички. Усе це необхідно і буде затребувано як для особистісного зростання, так і для майбутньої професійної діяльності.

Для аналізу названих раніше навичок, що були затребувані у ХХ столітті і є необхідними для людини майбутнього у ХХІ столітті, та уможливлення їх систематизації подано нами в узагальненому варіанті.

Пропонуємо узагальнювальні таблиці набору міжпрофесійних (soft skills) та вузькоспеціальних навичок (hard skills). У професійному мовленні пропонуємо вживати такі означені поняття, як **фахові** (вузькоспеціальні навички/ „тверді” – hard skills) й **універсальні** (міжпрофесійні/ „м'які” – soft skills).

Розуміння особливостей розвитку особистості педагога в умовах формування найзатребуваніших **фахових** (вузькоспеціальних/ „твердих” – hard skills) й **універсальних** (міжпрофесійних/ „м'яких” – soft skills) навичок представлено порівняльною таблицею 1.2.

Для засвоєння **фахових** – hard skills потрібний загальний інтелект із розвинутою лівою півкулею головного мозку та з відповідним логічним/критичним мисленням. Універсальні навички – soft skills потребують розвинутої емпатії, образного мислення, емоційного інтелекту, що забезпечує права півкуля головного мозку.

Якщо hard skills залишаються стабільними, незмінними незалежно від місця професійної діяльності, то soft skills – мінливі, ситуативні, локальні. Засвоєння перших можна здійснити в різних закладах освіти: середніх, вищих, професійних тощо.

Другі навички не підпадають під алгоритмізацію чи інструкцію: людина або їх має, або може набути в процесі життєвої чи/і трудової (професійної) діяльності (якщо того вона захоче сама або/і життєва чи професійна ситуація змусять її до того).

Об'єднувальним для цих двох типів навичок ХХІ століття є **формування цифрової компетентності** суб'єктів освітнього процесу з високим рівнем цифрового інтелекту та плекання Людини Культури з розвинутим духовним інтелектом.

DQ – цифровий інтелект (Digital Quotient) містить три рівні. У концепції „Україна 2030” рівні цифрового інтелекту виписано в такий спосіб:

- **цифрове громадянство** (використання цифрових технологій у повсякденному житті в межах взаємодії одне з одним, спілкування, перегляд цифрового контенту тощо);

- **цифрова творчість** (використання цифрових технологій для створення контенту, медіа, застосунків тощо);

- **цифрове підприємництво** (використання цифрових технологій для бізнесу, професійної діяльності тощо) [4, с. 29].

Таблиця 1.2

ХАРАКТЕРИСТИКА HARD SKILLS та SOFT SKILLS ОСОБИСТОСТІ

	ФАХОВІ	УНІВЕРСАЛЬНІ
	<i>Hard skills</i> <i>„тверді” навички</i>	<i>Soft skills</i> <i>„м’які” навички</i>
1.	Стала освітня діяльність	Гнучка освітня діяльність
2.	Формалізований процес: кваліфікаційна характеристика	Міжпрофесійно-дієвий до будь-якого виду діяльності
3.	Обмежена конкретним фахом	Міжпрофесійні, універсальні
4.	Виконання типових завдань, властивих для однієї сфери діяльності	Змога адаптуватися до нових умов, змінювати сферу діяльності, виконувати нестандартні завдання
5.	Формування/розвиток компетентності	Відбір/набір компетенцій для виконання фахових дій
6.	Розвиток відбувається швидше з незначними професійними зусиллями	Розвиток відбувається повільніше зі значними зусиллями
7.	Можливий гарантований кінцевий результат співпраці	Досягнення необхідного рівня не гарантоване
8.	Ліва півкуля мозку, логіка, IQ – загальний інтелект	Права півкуля мозку, емпатія, EQ – емоційний інтелект
9.	DQ – цифровий інтелект	
10.	Людина Культури – Людина Духовна SQ – духовний інтелект	

Чи достатньо мати вчителя із розвинутим цифровим інтелектом? Питання дискусійне. Вершинним має бути інше – духовно розвинутий Учитель. Тому формулу вчителя майбутнього можемо подати в такому варіанті:

$$\mathbf{SQ: EQ + IQ + DQ = CT}$$

SQ (духовний інтелект) – **EQ** (емоційний інтелект) –
IQ (загальний інтелект), **DQ** (цифровий інтелект) =
CT (компетентний учитель – *competent teacher*).

У професійній діяльності вибір навичок – за педагогом. І робити його треба вже сьогодні.

Список використаних джерел:

1. Бугайчук А. Soft skills VS hard skills у чому різниця / А. Бугайчук // Школа. – 2019. – № 6 – С. 10–25.
2. Зінченко А. Г. Навички для України 2030: погляд бізнесу / А. Г. Зінченко, М. А. Саприкін; за ред. М. А. Саприкіної. – К.: ТОВ „Видавництво „ЮСТОН”, 2016. – 36 с. – С. 13–17.
3. Працевлаштування молодих спеціалістів (проект „Академія Навичок”) у партнерстві з Європейською Бізнес Асоціацією, Human Capital Forum та HR-Форумом. – Режим доступу: [www.dcz.gov.ua/ode/file/link/44686/ file/ Презентація%20Марі](http://www.dcz.gov.ua/ode/file/link/44686/file/Презентація%20Марі).
4. Україна 2030. Український інститут майбутнього. – Київ, квітень 2019. – 35 с.

References:

1. Buhaychuk A. Soft skills VS hard skills u chomu riznytsya / A. Buhaychuk // Shkola. – 2019. – № 6 – S. 10–25.
2. Zinchenko A. H. Navychky dlya Ukrayiny 2030: pohlyad biznesu / A. H. Zinchenko, M. A. Saprykin; za red. M. A. Saprykinoyi. – K.: TOV „Vydavnytstvo „YUSTON”, 2016. – 36 s. – S. 13–17.
3. Pratsvelashtuvannya molodykh spetsialistiv (proekt „Akademiya Navychok”) u partnerstvi z Yevropeys'koyu Biznes Asotsiatsiyeyu, Human Capital Forum ta HR-Forumom. – Rezhym dostupu: [www.dcz.gov.ua/ode/file/link/44686/ file/ Prezentatsiya%20Mari](http://www.dcz.gov.ua/ode/file/link/44686/file/Prezentatsiya%20Mari).
4. Ukrayina 2030. Ukrayins'kyy instytut maybutn'oho. – Kyyiv, kviten' 2019. – 35 s.

Abstract. *In the article the author outlines the strategies for the formation of New Ukrainian school's innovative educational landscape as a phenomenon. The emphasis was placed on creating a scientific and methodological environment in Mykolayiv In-Service Teachers Training Institute. The content of the Strategy for the Victory Culture, the strategy for the implementation of the New Ukrainian school's Concept and the mission of Mykolayiv In-Service Teachers Training Institute are proposed.*

Keywords: *Educational landscape, strategies, innovative educational landscape, diversification, strategy for the Victory Culture, the mission of the Institute, scientific and methodological environment.*

*Стаття надійшла до редакції 29.11.2022 р.
Стаття прийнята до друку 02.12.2022 р.*